

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือของโรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่ง ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาสมรรถนะครู
 - 1.1 ความสำคัญและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครู
 - 1.2 แนวคิด หลักการ และวิธีการพัฒนาสมรรถนะครู
2. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.1 ความหมายการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.2 องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.3 ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.4 รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.5 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
 - 3.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
 - 3.2 รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
 - 3.3 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
 - 3.4 ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
4. การนิเทศการสอน
5. สภาพทั่วไปของโรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาสมรรถนะครู

ความสำคัญและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครู

การพัฒนาสมรรถนะครู เป็นการดำเนินงานที่พยายามจะเสริมสร้างให้ครูมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานและการสอน ตลอดจนมีเจตคติที่ดีในการทำงาน รวมถึงการมีบุคลิกภาพและคุณธรรมของการเป็นครูที่ดี ในการพัฒนาครูจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของความเป็นครู ดังนั้นการพัฒนาครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการพัฒนาครูจะช่วยพัฒนาคุณภาพและวิธีการทำงานของครู ช่วยทำให้เกิดการประหยัดเวลาและความสูญเสียค่าทางการศึกษา ทำให้ครูสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้เร็ว ช่วยให้ครูมีความก้าวหน้าในหน้าที่และทำให้ครูมีความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ (ยงค์ ชุ่มจิต, 2534)

ในการพัฒนาสมรรถนะครู มีข้อควรรู้และทำความเข้าใจในช่วงการพัฒนาในระยะต่างๆ ของการปฏิบัติหน้าที่ครู เบอร์ก คริสเต็นเซิน และ เฟสสเตอร์ (Burke, Christensen and Fess, 1984) เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาในการพัฒนา นิเทศ และติดตามผลการปฏิบัติงานของครู จำแนกช่วงการพัฒนาในขั้นตอนของพฤติกรรมในการประกอบวิชาชีพครูไว้ ดังนี้

1. ขั้นการสร้างเสริมสมรรถภาพ (Competency - building stage) ครูที่เข้าประจำการจะเข้าสู่การเสริมสร้างสมรรถภาพในขั้นนี้ โดยครูจะมุ่งพัฒนาความรู้ความสามารถและความชำนาญ ความชำนาญทุกอย่างในการสอน หลายคนจะพยายามเข้าร่วมในการประชุมเชิงปฏิบัติการ บางคนมุ่งศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง หรือบางคนก็มุ่งศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ในช่วงนี้จะใช้เวลาหลายปี

2. ขั้นกระตือรือร้นและเจริญงอกงาม (Enthusiastic – and - growing stage) เมื่อครูได้เพิ่มประสิทธิภาพจากขั้นที่ 1 แล้ว ก็จะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ครูหลายคนในช่วงนี้จะทำงานเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของนักเรียน และใช้ความรู้ความสามารถของตนเองในการให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนร่วมงาน หรือแบ่งปันความรู้ให้ครูคนอื่น ๆ

3. ขั้นคงที่และเฉื่อยชา (Stable – and – stagnant stage) คนหลายคนที่ไม่ผ่านขั้นตอนช่วงเสริมสร้างสมรรถภาพและขั้นของการกระตือรือร้น และเจริญงอกงามในขั้นที่ 1 และ 2 บางคนจะเข้าสู่ความคงที่และความเฉื่อยชา ครูเหล่านี้จะมีแนวโน้มยอมแพ้ต่อความคิดที่ว่า ตนเองมีอิทธิพลต่อผู้เรียน หลายคนจะลดความรู้สึกลงในความเป็นประสิทธิภาพและการนับถือตนเอง มีความสงสัยในความสามารถของตนเองที่จะสอนนักเรียน ในช่วงนี้จะใช้ความพยายามในการสอนเล็กน้อย เวลาส่วนใหญ่ของครูจะใช้ไปในงานอดิเรกหรือการประกอบธุรกิจอื่นๆ ชอบจะทำงานอื่นมากกว่างานสอน

4. ขั้นข้องขัดใจในอาชีพ (Career – Frustration Stage) ในระยะช่วงนี้ครูบางคนจะมีความคาดหวังทางลบกับนักเรียนของตนไม่อยากทำการสอนและมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์และมี

ความขมขื่นต่อการสอน หลายคนมุ่งความสนใจไปภายนอกโรงเรียนเพื่อทำให้ตนเองพึงพอใจอย่างก็ตามครูส่วนมากแม้ว่ามีความขึงขังใจในอาชีพ แต่ก็ยังคงอยู่ในอาชีพครูต่อไป

5. ขึ้นถดถอยจากอาชีพ (Career wind – down stage) บางคนทำการสอนมาจนบั้นปลายของอาชีพ ครูบางคนไม่ชอบงานสอนและงานวิชาการครูเตรียมพร้อมที่จะออกจากวิชาชีพครูในองค์กรทางการศึกษาทุกแห่งจะมีครูในระดับชั้นต่างๆ รวมๆ กันอยู่ ดังนั้น ในการพัฒนาครูหรือสนับสนุนให้ครูเจริญงอกงามในวิชาชีพ จะต้องกระทำไปด้วยความเคารพในความต้องการของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกัน จึงเป็นงานท้าทายหรือต้องใช้ความพยายามมากขึ้นในการที่จะรักษาเกียรติยศชื่อเสียงของแต่ละคน

แนวคิด หลักการ และวิธีการพัฒนาสมรรถนะครู

ในการพัฒนาสมรรถนะครูนั้น มีทิศทางที่ครูจะพัฒนาจากระดับหนึ่งไปยังระดับที่สูงขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดคุณภาพครู (National Teacher Qualification, NTQ) ไว้ในพระราชบัญญัติครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 เป็นระดับ เรียกว่า วิทยฐานะของครู ได้แก่ ครูชำนาญการ ครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) ซึ่งขณะนี้ยังไม่ได้ใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรม และทำให้เห็นภาพของการพัฒนาตนเองของครูเป็นอย่างมาก ในส่วนของการพัฒนาครูที่ตรงกับแนวการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็ต้องถือว่าครูสำคัญที่สุดต่อการพัฒนา ดังนั้นจึงอาจพัฒนาครูในลักษณะ 3 รูปแบบใหญ่ๆ ได้แก่ (คำหมาน คนไค, 2543)

1. การพัฒนาตนเองโดยไม่มีวิทยากรหรือมีเป็นครั้งคราว
2. การพัฒนาตนเองโดยมีวิทยากรช่วยชี้แนะ แนวและช่วยเหลือ
3. การพัฒนาตนเองโดยผสมผสานแบบที่ 1 และ 2 ตามความหมายวิธีการและกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนามีหลากหลาย ทั้งที่มีการสื่อสารทางเดียวและสองทาง ได้แก่ การฝึกอบรม การฝึกหัด – ทดลอง การปฏิบัติการสอนจริง การสังเกตการสอน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงาน อย่างไรก็ตามท่ามกลางสภาพการณ์ของความเป็นจริงและบริบททางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในปัจจุบัน ครูและผู้เกี่ยวข้องต้องปรับเปลี่ยนความเชื่อดังนี้ (คำหมาน คนไค, 2543)

1. เชื่อว่าครูแต่ละคนมีความรู้ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และศักยภาพแตกต่างกัน
2. เชื่อว่าครูแต่ละคนสามารถเป็นวิทยากรพัฒนาตนเองแก่ผู้อื่นให้เกิดความรู้ความคิด ทักษะ และคุณธรรม
3. เชื่อว่าครูแต่ละคนต้องการพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพและอื่นๆ ตามความถนัดและความสนใจ

4. เชื่อว่าครูแต่ละคนต้องการคิด พุด เขียน และแสดงออกอย่างเสรี เพื่อแสดงถึงความรู้ ความสามารถและศักดิ์ศรีของตน

5. เชื่อว่าครูแต่ละคนสามารถสังเกต ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ของตนได้

6. เชื่อว่าการพัฒนาครูสามารถทำได้ด้วยกิจกรรมต่างๆ หลากหลายในเวลาและสถานที่ ต่างกัน ไม่เฉพาะในสถานที่อบรมเท่านั้น

7. เชื่อว่าการพัฒนาครูเป็นระบบงานของสถานศึกษา และการพัฒนาตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตครู จึงควรกระทำเป็นประจำ ต่อเนื่องและตลอดชีวิต

8. เชื่อว่าการพัฒนาครูจะเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อยก็ได้

9. เชื่อว่าการพัฒนาครูจะได้ผลดีต้องเกิดจากความต้องการและความสมัครใจของเขาเอง ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องบอกสั่งหรือบังคับโดยบุคคลอื่น

ส่วนกิจกรรมในการพัฒนาครู ไม่ว่าจะจัดเป็นกลุ่มและรายบุคคล เพื่อให้ครูแต่ละคนได้ พัฒนาการตนเองอย่างเต็มศักยภาพ เป็นครูที่สมบูรณ์ด้วยความรู้ ความคิด คุณธรรม จริยธรรม และมี สุขภาพจิตที่ดี คำหามาน คนไค (2543) มีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. เอาใจใส่ดูแลสุขภาพกายของตนอยู่เสมอ ด้วยการเลือกรับประทานอาหารและดื่มน้ำให้ ถูกหลักโภชนาการ ละเว้นการดื่มสุรา งดสูบบุหรี่ ออกกำลังกายสม่ำเสมอ รักษาความสะอาดและ ตรวจสุขภาพเป็นครั้งคราว

2. เอาใจใส่ดูแลสุขภาพจิตของตนอยู่เสมอ ครูควรทำอารมณ์จิตใจให้สงบเยือกเย็นอยู่เสมอ ควบคู่กับการพัฒนาสุขภาพกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ ไม่ครุ่นคิดเรื่องร้ายหรือเศร้าหมองลดความคิด ความกังวล ยึดถือและปฏิบัติตามหลักธรรมศาสนาของตน มีอารมณ์ขันและมองโลกในแง่ดี ช่วยเหลือผู้อื่นตามฐานะและโอกาส ชื่นชมธรรมชาติและศิลปะดนตรี สร้างความกลมเกลียว และ อบอุ่นในครอบครัว รวมทั้งปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามประเพณีและวัฒนธรรม

3. เอาใจใส่และพัฒนาบุคลิกภาพอยู่เสมอ ครูต้องเอาใจใส่ตนเองเกี่ยวกับความสะอาด ความเป็นระเบียบของร่างกาย การแต่งกาย บุคลิกภาพตลอดจนกิริยามารยาทให้ถูกต้องเหมาะสม ตามมารยาทไทยและมารยาทสากล

4. อ่านหนังสือเป็นประจำครูจำเป็นต้องอ่านหนังสือทุกวัน เริ่มต้นจากหนังสือพิมพ์ วารสาร นิยาย เรื่องสั้น การ์ตูน แล้วค่อยฝึกอ่านสารคดี วิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือและ วารสารเกี่ยวกับวิชาชีพครู

5. คู่มือทบทวนหรือฟังวิทยุรายการต่างๆ ครูควรดูและฟังรายการทั้งสาระและบันเทิงจากวิทยุ โทรทัศน์และวีดีโอ โดยพยายามค้นหาสาระจากรายการบันเทิง และค้นหาความบันเทิงจากรายการที่ดีมีสาระ ฝึกปรับเปลี่ยน สืบค้นหาความแปลกใหม่และสิ่งดีมีประโยชน์

6. ฝึกการจดบันทึกให้เป็นนิสัย การบันทึกที่ง่ายที่สุดคือจดบันทึกไว้ในกระดาษ ควรมีสมุดบันทึกเพื่อจดสิ่งที่ได้ยิน ได้ฟัง ได้พบเห็นแต่ละวัน

7. ร่วมกิจกรรมประชุมสัมมนา ครูควรแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับการประชุมต่างๆ และควรเข้าประชุมตามสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมเกี่ยวกับวิชาชีพครู

8. จัดกิจกรรมประชุมสัมมนา ครูควรรวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมประชุมสัมมนาของครู ครูควรพบปะเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับงาน โดยเริ่มด้วยกลุ่มเล็ก ๆ เลือกหัวข้อสนทนาที่ทุกคนเห็นตรงกัน ถ้ามีการรวมตัวในรูปแบบของชมรมหรือสมาคม ก็ควรเปิดโอกาสให้ครูอื่นๆ เข้าร่วมกิจกรรมด้วย ดังนั้นครูควรพัฒนาตนเองจากผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาไปสู่การเป็นผู้จัดประชุมสัมมนาและเป็นวิทยากรการประชุมสัมมนาตามลำดับ

9. ศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยาการ การใช้ห้องสมุดในการค้นคว้าเป็นกิจกรรมที่ครูควรปฏิบัติและเป็นแหล่งวิทยาการที่สำคัญ ส่วนแหล่งวิทยาการอื่น ๆ ที่ครูควรไปใช้ประโยชน์ได้แก่ ศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วัฒนธรรม สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ สวนสัตว์ รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

10. ฝึกและใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในยุคเทคโนโลยีข่าวสาร ครูต้องใช้เทคโนโลยีต่างๆ ได้ สำหรับผู้ที่ไม่เคยใช้หรือใช้ไม่เป็น ควรรับการฝึกหัดอบรม

11. เชิญวิทยากรร่วมพัฒนา ในยุคต่อไปวิทยากรจะเป็นผู้หนึ่งที่ยังร่วมกันพัฒนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครู

12. ไปดูและศึกษาจากแหล่งงาน โดยการศึกษาออกสถานที่ หรือทัศนศึกษา ต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ไปตามความจำเป็น มีกระบวนการและการรายงานผล

13. วิจัยในงานประจำครูทุกคนสามารถเรียนรู้ด้วยการวิจัยในงานปกติของตนมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนและเพื่อการเรียนรู้ด้วยการวิจัยในงานปกติของตน มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนและเพื่อการเรียนรู้ของครู มีการกำหนดจุดมุ่งหมายกิจกรรมการดำเนินงาน สรุปและรายงานผล

14. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ครูควรรวมกลุ่มกันทำและเป็นผู้ริเริ่มกำหนดปัญหาที่จะพัฒนาร่วมกัน วางแผน จัดหาวิทยากร และเน้นการได้ฝึกปฏิบัติของผู้เข้าร่วมประชุม และครูควรจัดประชุมตามทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาวิชาชีพครู

15. ฝึกประชุมกลุ่มร่วมคิดร่วมทำ ครูควรฝึกทักษะเพื่อพัฒนาตนเองคือการประชุมกลุ่ม โดยให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงออกตามเวลาอันสมควร เน้นการปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมตามลักษณะ

ของงาน เนื้อหาสาระที่นำมาปฏิบัติกิจกรรมควรเป็นกิจกรรมปกติที่ปฏิบัติในโรงเรียนหรือในชุมชน ควรให้ผู้บริหารเข้าร่วมในกิจกรรมการฝึกปฏิบัติทุกครั้ง

16. ฝึกวิจารณ์และประเมินค่า โดยมีวิทยากรทำหน้าที่กำกับและวิจารณ์ มีประเด็นเป็นองค์ประกอบของกิจกรรม มีขั้นตอนการฝึกได้แก่ กำหนดจุดมุ่งหมาย ข้อมูลประกอบประเด็น และเปิดโอกาสให้แต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มได้วิจารณ์และประเมินค่าในแง่มุมต่างๆ อย่างเสรี แล้วสรุปเป็นความเห็น

17. ฝึกทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้เรียน ครูควรฝึกการทำงานหรือทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับนักเรียนที่ตนเองสอน กิจกรรมนี้ทำให้ครูเข้าใจเด็กมากขึ้น รู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของเด็ก และเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

18. ฝึกสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูควรมีการฝึกฝนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสมรรถนะสูงสุดของการพัฒนาสติปัญญา กิจกรรมนี้ควรมีวิทยากรหรือพี่เลี้ยง

ในกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูนั้น ผลที่ได้รับจะมีคุณค่ามหาศาลทั้งตัวครูและส่วนที่จะเกิดแก่ผู้เรียนและเพื่อประโยชน์ของตัวครูเอง ครูแต่ละคนควรจัดระบบงาน ระบบพัฒนาตนเองให้เข้ากับระบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดทำและจัดเก็บเอกสาร สื่อ และผลงานต่างๆ ไว้ให้เป็นระบบ เพื่อเป็นหลักฐานและร่องรอยของการพัฒนาที่จะนำไปใช้ในการประเมินความก้าวหน้าของครูต่อไป ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักการที่กล่าวมาข้างต้น มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา โดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาครู ได้มาจากการระดมความคิดของกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยและผู้วิจัย

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้โดยร่วมมือกัน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้ช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน ฝึกการพูดการฟังและการอภิปราย เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงดังต่อไปนี้

ความหมายการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือนั้น ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1991, 55-59) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ร่วมมือ และช่วยเหลือกันในการเรียนรู้โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกันทำงานร่วมกัน

เพื่อเป้าหมายกลุ่มสมาชิกมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม มีการฝึกและใช้ทักษะการทำงานกลุ่มร่วมกัน ผลงานของกลุ่มขึ้นอยู่กับผลงานของสมาชิกแต่ละบุคคลในกลุ่ม สมาชิกต่างได้รับความสำเร็จร่วมกัน

โอลเซน และคาแกน (Olsen and Kagan, 1992, 8) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียน โดยให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สมาชิก ในกลุ่มมีความแตกต่างกันทั้งระดับความสามารถ เพศ และสมาชิกแต่ละคนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของทั้งส่วนตนและของสมาชิกในกลุ่ม

อาเรนดส์ (Arends, 1994, 126) กล่าวถึงการเรียนรู้แบบร่วมมือว่า เป็นรูปแบบการสอนที่ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยสมาชิกในกลุ่มมีความสามารถต่างกัน ทั้งสูง กลาง ต่ำ นักเรียนหญิงและชาย มีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ได้รับรางวัลหรือความสำเร็จร่วมกัน

ลาวิน (Slavin, 1995, 71-75) ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือว่า หมายถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยทั่วไปมีสมาชิกกลุ่มละ 4 คน สมาชิกกลุ่มมีความสามารถในการเรียนต่างกัน สมาชิกในกลุ่มจะรับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับการสอน และช่วยเพื่อนสมาชิกให้เกิดการเรียนรู้ด้วย มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน คือ เป้าหมายของกลุ่ม

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2539, 100) กล่าวว่า หลักการเบื้องต้นของการเรียนรู้แบบร่วมมือ เริ่มต้นจากนักเรียนร่วมกัน ช่วยเหลือกันเป็นกลุ่มเล็กหรือทีม หลังจากที่ครูสอนบทเรียนไปแล้ว เด็กมีโอกาสอภิปรายข้อมูลหรือฝึกทักษะ หรือบางครั้งค้นหาข้อมูลร่วมกัน

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2542, 14) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนที่จัดให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย โดยให้สมาชิกทุกคนมีความรับผิดชอบต่อกัน ช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน สมาชิกกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำงานเต็มความสามารถ มีการคิดร่วมกัน ทำงานร่วมกัน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและร่วมมือกันทำให้งานบรรลุผลสำเร็จ

ไสว พักขาว (2542, 132) ได้สรุปความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกันมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้กลุ่มได้รับความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

อารี สันหลวี (2543, 33) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนที่ให้นักเรียนทำงานด้วยกันเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ทั้งทางด้านความรู้และทางด้านจิตใจ

ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนๆ เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนตลอดจนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อน ๆ

ปทีป เมธาคุณวุฒิ (2543, 1) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละประมาณ 3 - 5 คน โดยที่สมาชิกอาจมีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน รับผิดชอบการทำงานของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มร่วมกัน เพื่อให้งานกลุ่มประสบผลสำเร็จ โดยสมาชิกภายในกลุ่มต้องกระตุ้นสมาชิกคนอื่นๆ และช่วยเหลือกัน ผู้เรียนทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในตนเองและของกลุ่มให้มากที่สุด

ศุวิทย์ มูลคำ (2545, 134) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนได้ร่วมมือและช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันออกเป็นกลุ่มเล็กๆ ซึ่งเป็นลักษณะการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้างที่ชัดเจน มีการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาศักดิ์ซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สุคนธ์ สิ้นรพานนท์ และคนอื่นๆ (2545, 30) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วิธีสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการสอนที่ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันในกลุ่มย่อยๆ เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ในแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน ผู้เรียนแต่ละคนจะต้องร่วมมือในการเรียนรู้ร่วมกัน มีการช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน คนที่เก่งกว่าจะช่วยคนที่อ่อนกว่าสมาชิกในกลุ่มจะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

จากความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือข้างต้นสรุปได้ว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน เห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยสมาชิกภายในกลุ่มต้องกระตุ้นสมาชิกคนอื่นๆ ให้ช่วยเหลือกันและมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้กลุ่มได้รับความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ในการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้นจะต้องมีลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนร่วมกันปฏิบัติ ซึ่งมีนักวิชาการที่ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญนี้ไว้คือ ทิสนา แจมมณี (2545, 197-198) ไสว พักขาว (2542, 133-134) และ จอห์นสัน ดี คับเบิ้ลยู และจอห์นสัน อาร์ ที (Johnson, D.W. & Johnson, R.T., 1994, 31-37) ได้กล่าวตรงกันว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือไม่ได้มี

ความหมายเพียงว่า มีการจัดการให้ผู้เรียนเข้ากลุ่ม แล้วให้งานและบอกผู้เรียนให้ช่วยกันทำงานเท่านั้น การเรียนรู้จะเป็นแบบร่วมมือได้ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญครบ 5 ประการ ดังนี้

1. การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน (Positive interdependence)

กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือจะต้องมีความตระหนักว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความสำคัญ และความสำเร็จของกลุ่มขึ้นกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ในขณะเดียวกันสมาชิกแต่ละคนจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ ความสำเร็จของบุคคลและของกลุ่มขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้นแต่ละคนต้องรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนและในขณะเดียวกันก็ช่วยเหลือสมาชิกคนอื่นๆ ด้วย เพื่อประโยชน์ร่วมกันการจัดกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกันนี้ทำได้หลายทาง เช่น การให้ผู้เรียนมีเป้าหมายเดียวกันหรือให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายในการทำงาน/การเรียนรู้ร่วมกัน (Positive goal interdependence) การใช้แหล่งการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้งานร่วมกัน (Positive resource interdependence) การมอบหมายบทบาทหน้าที่ในการทำงานร่วมกันในแต่ละคน (Positive role interdependence) และการให้รางวัลตามผลงานของกลุ่ม (Positive reward interdependence)

2. การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด (Face-to-face primitive interaction)

การที่สมาชิกในกลุ่มมีการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันในทางที่จะช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย สมาชิกกลุ่มจะห่วงใย ใฝ่ใจ ส่งเสริม และช่วยเหลือกันและกันในการทำงานต่างๆ ร่วมกัน ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

3. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน (Individual accountability)

สมาชิกในกลุ่มการเรียนรู้ทุกคนจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ และพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ไม่มีใครที่จะได้รับประโยชน์โดยไม่ทำหน้าที่ของตน ดังนั้นกลุ่มจึงจำเป็นต้องมีระบบการตรวจสอบผลงาน ทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม วิธีการที่สามารถส่งเสริมให้ทุกคนได้ทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่หลายวิธี เช่น การจัดกลุ่มให้เล็กเพื่อจะได้มีการเอาใจใส่กันได้อย่างทั่วถึง การทดสอบเป็นรายบุคคล การสุ่มเรียกชื่อให้รายงาน ครูสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในกลุ่ม การจัดให้กลุ่มมีผู้สังเกตการณ์การให้ผู้เรียนสอนกันและกัน เป็นต้น

4. การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (interpersonal and small - group skills)

การเรียนรู้แบบร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยทักษะที่สำคัญหลายประการ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร และทักษะการแก้ปัญหาขัดแย้ง รวมทั้งการเคารพ ยอมรับและใฝ่ใจกันและกัน ซึ่งครูควรสอนและฝึกให้แก่ผู้เรียนเพื่อช่วยให้ดำเนินงานไปได้

5. การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group processing)

กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือจะต้องมีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มครอบคลุมการวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการงานของกลุ่ม พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มและผลงานของกลุ่มการวิเคราะห์การเรียนรู้นี้อาจทำได้โดยครูหรือผู้เรียนหรือทั้งสองฝ่าย การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มนี้เป็นยุทธวิธีหนึ่งที่ส่งเสริมให้กลุ่มตั้งใจทำงานเพราะรู้ว่าจะได้รับข้อมูลป้อนกลับ และช่วยฝึกทักษะการรู้คิด (Meta cognition) คือสามารถที่จะประเมินการคิดและพฤติกรรมของคนที่ได้ทำไป

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่าต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในอันที่จะช่วยให้การเรียนรู้แบบร่วมมือดำเนินไปด้วยดี และบรรลุตามเป้าหมายที่กลุ่มกำหนด โดยเฉพาะทางสังคม ทักษะการทำงานกลุ่มย่อยและกระบวนการกลุ่มซึ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับการฝึกฝน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้รับความนิยมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้นักเรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีทักษะในการแก้ปัญหา และทักษะในการแสวงหาความรู้ใหม่ มีผู้สรุปประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้หลายท่าน ดังนี้

สำนักพัฒนาการฝึกหัดครูสำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (2545, 100-105) ได้สรุปการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. การเรียนโดยร่วมมือกันช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี นักเรียนในกลุ่มทุกคนจะช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนและให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง และเปิดเผย สมาชิกในกลุ่มทุกคนกล้าตอบคำถามที่ตนเองไม่เข้าใจ บรรยากาศเช่นนี้นำไปสู่การอภิปรายซักถามทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน อันจะนำไปสู่การเรียนรู้แบบไร้พรมแดน

2. เทคนิคการเรียนโดยร่วมมือกันจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย การทำความเข้าใจในความคิดรวบยอดหรือหลักการที่สำคัญนั้น ครูอาจแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดคุย อภิปรายและซักถามจนเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มชัด คนที่เรียนไวสามารถช่วยเหลือคนเรียนช้าเพื่อให้ตามเพื่อนทัน ในบางโอกาสครูอาจทำงานใกล้ชิดกับนักเรียนบางคนหรือบางกลุ่ม ในขณะที่มอบหมายให้สมาชิกคนอื่นๆ ในชั้นทำงานกับโครงการพิเศษของตน หรืออาจมอบหมายให้อ่านตำราหรือทำแบบฝึกหัด

3. เทคนิคการเรียนรู้โดยร่วมมือกันช่วยลดปัญหาวิสัยทัศน์ในชั้นเรียน ทุกคนในห้องเรียนร่วมแรงร่วมใจจะทำให้กำลังใจ ขอมรับ ร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกในกลุ่ม ทุกคนจะรับผิดชอบในความสำเร็จของกลุ่ม จึงจำเป็นต้องร่วมมือกันพัฒนาเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในกลุ่ม การขาดเรียน พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ลดการ ได้เพียงในชั้นเรียนจึงไม่ปรากฏให้เห็น

4. เมื่อต้องการพัฒนาทักษะการปฏิบัติการกิจที่ซับซ้อน นักเรียนจะมีเวลาสำหรับการทำความเข้าใจกับการกิจในกลุ่มเพื่อน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบภายในกลุ่มตามความถนัดของแต่ละคน

5. เมื่อต้องการเน้นคุณภาพของงาน ด้วยเหตุที่การเรียนรู้โดยร่วมมือกันมุ่งเน้นการทำงานให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนย่อมจะผลักดันเพื่อนในกลุ่มให้ใช้ศักยภาพสูงสุดของคนในการทำงาน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของกลุ่มซึ่งหมายถึงความสำเร็จของทุกคน

6. เมื่อต้องการเสริมสร้างประชาธิปไตยในชั้นเรียน นักเรียนที่เรียนโดยเทคนิคการเรียนรู้โดยร่วมมือกันจะเรียนรู้วิธีทำงานและอยู่ร่วมกัน นักเรียนเหล่านี้จะเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกันและปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ ช่วยให้การควบคุมชั้นเรียนได้ง่ายขึ้น

7. พัฒนาทักษะทางสังคม นักเรียนในห้องเรียนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้โดยร่วมมือกันจะได้รับการพัฒนาทักษะทางสังคมเป็นอย่างดี แต่ละคนจะได้รับการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วัตถุประสงค์ การยอมรับคนอื่น การให้กำลังใจ การสนับสนุนและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

8. สร้างนิสัยความรับผิดชอบร่วมกัน ด้วยเหตุที่ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสำเร็จของสมาชิกแต่ละคน ความร่วมมือที่ขาดหายไปของสมาชิกเพียงคนเดียวย่อมมีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นการบีบบังคับให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มต้องอุทิศตนให้กับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

9. เมื่อเราประสงค์จะเสริมสร้างความร่วมมือภายในกลุ่มและลดระดับการแข่งขันระหว่างบุคคลสมาชิกในกลุ่มทุกคนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความสำเร็จของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มคือความสำเร็จของกลุ่ม

อารี สัมหลวี (2543, 36 – 37) ได้กล่าวถึงผลดีในการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อนักเรียนดังต่อไปนี้

1. ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
2. ทำให้นักเรียนมียุทธวิธีในการเรียนที่ดี
3. ทำให้นักเรียนมีความทรงจำดีขึ้น
4. ทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจภายในมากขึ้น
5. ทำให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น
6. ทำให้นักเรียนชอบเรียนวิชาต่าง ๆ มากขึ้น

7. ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อครู
8. ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนนักเรียนด้วยกันมากขึ้น
9. ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับและได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน
10. ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (มีความภาคภูมิใจในตนเอง)

ปทีป เมธาคณวุฒิ (2543, 3) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้แบบร่วมมือมีผลดีต่อผู้เรียน ดังต่อไปนี้

1. ทำให้เกิดแรงจูงใจมากขึ้น
2. ทำให้สมาชิกของกลุ่มเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
3. มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
4. เกิดความนับถือตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความเชื่อมั่นในการคิดการตัดสินใจของตนเอง ความรู้สึกที่ว่าตนเองเป็นที่รักของกลุ่มเพื่อน และเพื่อนยอมรับตนเองทางวิชาการ
5. มีการจัดสรรเวลาให้เหมาะสมกับงาน
6. ความรับผิดชอบในตนเอง
7. มีทักษะทางสังคม เช่น ทักษะการติดต่อสื่อสาร การให้ความร่วมมือ การตัดสินใจ
8. สร้างสำนึกต่อกันและกันเชิงบวก และรับรู้ว่ารางวัลที่กลุ่มได้รับขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติงานของกลุ่ม

จอห์นสัน และโฮลลูเบค (Johnson, Johnson and Holubec, 1994, 13 -14; อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2545, 198) พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือได้รับความนิยมน้อยกว่าหลายส่งผลดีต่อผู้เรียนตรงกันในด้านต่างๆ ดังนี้

1. มีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย เป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีผลงานมากขึ้น การเรียนรู้มีความคงทนมากขึ้น (Long-term retention) มีแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจสัมฤทธิ์ มีการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพใช้เหตุผลดีขึ้น และคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น
2. มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้น การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีน้ำใจนักกีฬามากขึ้น ใส่ใจในผู้อื่นมากขึ้น เห็นคุณค่าของความแตกต่าง ความหลากหลาย การประสานสัมพันธ์และการรวมกลุ่ม
3. มีสุขภาพจิตดีขึ้น การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดีขึ้น มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและความสามารถในการเผชิญกับความเครียดและความผันแปรต่างๆ

จากประโยชน์ที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ทราบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนบรรยากาศในการเรียน

ดีกว่าการเรียนแบบอื่น นักเรียนที่เรียนอ่อนมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น นักเรียน รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักเรียนรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ ให้บรรลุเป้าหมาย และช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม

รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ

รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือมีหลายรูปแบบจะมีวิธีการดำเนินการหลักๆ ซึ่งได้แก่ การจัดกลุ่ม การศึกษาเนื้อหาสาระ การทดสอบ การคิดคะแนน และระบบการให้รางวัล แตกต่างกันไป เพื่อสนองวัตถุประสงค์เฉพาะ แต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด ต่างก็ใช้หลักการเดียวกัน ดังที่ ไสว พักขาว (2542, 135- 163) และ ทิศนา แจมมณี (2545, 202-206) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ 8 รูปแบบซึ่งได้รับความนิยมมากดังนี้

1. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบจิ๊กซอร์ (JIGSAW) กระบวนการดำเนินการดังนี้

1.1 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ 4 คนและเรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่มบ้านของเรา (Home group)

1.2 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาสาระคนละ 1 ส่วน (เปรียบเสมือนได้ชิ้นส่วนของภาพตัดต่อคนละ 1 ชิ้น) และหาคำตอบในประเด็นปัญหาที่ผู้สอนมอบหมายให้

1.3 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา แยกย้ายไปพร้อมกับสมาชิกกลุ่มอื่น ซึ่งได้รับเนื้อหาเดียวกันตั้งเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert group) ขึ้นมา และร่วมกันทำความเข้าใจเนื้อหาสาระนั้นอย่างละเอียดและร่วมกันอภิปรายหาคำตอบประเด็นปัญหาที่ผู้สอนมอบหมายให้

1.4 สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลับไปสู่กลุ่มบ้านของเรา แต่ละคนช่วยสอนเพื่อนในกลุ่มให้เข้าใจในสาระที่ตนได้ศึกษาร่วมกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เช่นนี้ สมาชิกทุกคนก็จะได้เรียนรู้ภาพรวมของสาระทั้งหมด

1.5 ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบ แต่ละคนจะได้คะแนนเป็นรายบุคคลและนำคะแนนของทุกคนในกลุ่มบ้านของเรารวมกัน (หรือหาค่าเฉลี่ย) เป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดได้รับรางวัล

2. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ เอส.ที.เอ.ดี. (STAD) คำว่า “STAD” เป็นตัวย่อของ “Student Teams-Achievement Division” กระบวนการดำเนินการดังนี้

2.1 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ 4 คน และเรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่มบ้านของเรา (Home group)

2.2 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราได้รับเนื้อหาสาระและศึกษาเนื้อหาสาระนั้นร่วมกัน เนื้อหาสาระอาจมีหลายตอน ซึ่งผู้เรียนอาจต้องทำแบบทดสอบในแต่ละตอน และเก็บคะแนนของตนไว้

2.3 ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบครั้งสุดท้าย ซึ่งเป็นการทดสอบรวบยอด และนำคะแนนของตนไปหาคะแนนพัฒนาการ (Improvement score)

2.4 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา นำคะแนนพัฒนาการของแต่ละคนในกลุ่มมารวมกัน เป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มใดได้คะแนนพัฒนาการของกลุ่มสูงสุดกลุ่มนั้นได้รางวัล

3. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ที.เอ.ไอ. (TAI) คำว่า “TAP” มาจาก “Team-assisted Individualization” ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

3.1 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มความสามารถ (เก่ง – กลาง – อ่อน) กลุ่มละ 4 คน และเรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่มบ้านของเรา (Home group)

3.2 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา ได้รับเนื้อหาสาระและศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกัน

3.3 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเรา จับคู่กันทำแบบฝึกหัด

3.3.1 ถ้าใครทำแบบฝึกหัดได้ 75% ขึ้นไป ให้ไปรับการทดสอบรวบยอดครั้งสุดท้ายได้

3.3.2 ถ้ายังทำแบบฝึกหัดได้ไม่ถึง 75% ให้ทำแบบฝึกหัดซ่อมจนกระทั่งได้แล้ว จึงไปรับการทดสอบรวบยอดครั้งสุดท้าย 4 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราแต่ละคน แล้วนำคะแนนทดสอบรวบยอดมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่มกลุ่มใดได้คะแนนกลุ่มสูงสุด กลุ่มนั้นได้รับรางวัล

4. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ที.จี.ที. (TGT) ตัวย่อ “TGT” มาจาก “Team Games Tournament” ซึ่งมีการดำเนินการดังนี้

4.1 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มความสามารถ (เก่ง – กลาง – อ่อน) กลุ่มละ 4 คน และเรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่มบ้านของเรา (Home group)

4.2 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราได้รับเนื้อหาสาระ และศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกัน

4.3 สมาชิกในกลุ่มบ้านของเราแยกย้ายกันเป็นตัวแทนกลุ่มไป แข่งขันกับกลุ่มอื่น โดยจัดกลุ่มแข่งขันตามความสามารถคือ คนเก่งในกลุ่มบ้านของเราแต่ละกลุ่มไปรวมกัน คนอ่อนก็ไปรวมกับกลุ่มคนอ่อนของกลุ่มอื่น กลุ่มใหม่ที่รวมกันนี้เรียกว่ากลุ่มแข่งขัน กำหนดให้มีสมาชิกกลุ่มละ 4 คน

4.4 สมาชิกในกลุ่มแข่งขัน

4.5 เมื่อแข่งขันเสร็จแล้ว สมาชิกกลุ่มกลับไปบ้านของเรา แล้วนำคะแนนที่แต่ละคนได้รวมเป็นคะแนนกลุ่มของกลุ่ม

5. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบแอล.ที (L.T) “L.T” มาจากคำว่า “Learning Together” ซึ่งมีกระบวนการที่ง่ายไม่ซับซ้อน ดังนี้

5.1 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน) กลุ่มละ 4 คน

5.2 กลุ่มย่อยกลุ่มละ 4 คนศึกษาเนื้อหาร่วมกัน โดยกำหนดให้แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ช่วยกลุ่มในการเรียนรู้

5.3 กลุ่มสรุปคำตอบร่วมกันและส่งคำตอบนั้นเป็นผลงานกลุ่มผลงานกลุ่มได้คะแนนเท่าไร สมาชิกทุกคนในกลุ่มนั้นจะได้คะแนนนั้นเท่ากันทุกคน

6. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ จี.ไอ. (G.I) “G.I” คือ “Group Investigation” รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนช่วยกัน ไปสืบค้นข้อมูลมาใช้ในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

6.1 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มคัดความสามารถ (เก่ง – กลาง – อ่อน)

6.2 กลุ่มย่อยศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกัน

6.3 กลุ่มเสนอผลงานของกลุ่มต่อชั้นเรียน

7. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ซี.ไอ.อาร์.ซี. (CIRC)

รูปแบบ “CIRC” หรือ “Cooperative Integrated Reading And Composition” เป็นโปรแกรมสำหรับสอนการอ่าน การเขียนและทักษะทางภาษา (Language arts) โดยเน้นที่หลักสูตรและวิธีการสอน ในการพยายามนำการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ โปรแกรม CIRC พัฒนาขึ้นโดย Madden, Slavin และ Stevens ในปี 1986 นับว่าเป็นโปรแกรมที่ใหม่ที่สุดของวิธีการเรียนรู้แบบ ซึ่งเป็นโปรแกรมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่น่าสนใจยิ่ง เนื่องจากเป็นโปรแกรมการเรียนการสอนที่นำการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้กับการอ่านและการเขียน โดยตรง CIRC-Reading สำหรับการอ่าน นักเรียนจะได้รับการสอนภายในกลุ่มการอ่าน หลังจากนั้นให้นักเรียนแยกออกเป็นทีม เพื่อทำงานตามกิจกรรมแบบร่วมมือ โดยการจับคู่กันอ่าน การทำนายเรื่องที่อ่าน การสรุปเรื่องให้อีกคนหนึ่งฟัง การเขียนตอบคำถามจากเรื่อง การฝึกสะกดคำศัพท์ การถอดรหัสและผูกเรื่องคำศัพท์ นักเรียนทำงานร่วมกันในทีมเพื่อให้นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ และได้ทักษะอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในการอ่าน CIRC-Writing/Language Arts สำหรับการเขียน วิธีการที่ใช้ขึ้นอยู่กับรูปแบบกระบวนการเขียน ซึ่งใช้รูปแบบทีมเหมือนกับโปรแกรม CIRC สำหรับการอ่าน วิธีการนี้นักเรียนทำงานร่วมกันเพื่อวางแผน (Plan) ร่างต้นฉบับ (Draft) ทบทวนแก้ไข (Revise) รวบรวมและลำดับเรื่อง (Edit) และพิมพ์หรือแสดงผลงาน (Publish) เรื่องที่แต่งออกมาโดยครูเป็นผู้เสนอเนื้อหาเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับแนวทาง (Style) เนื้อหา และกลวิธีของการเขียน CIRC สำหรับการอ่านและการเขียนนั้น โดยปกติแล้วจะใช้ควบคู่ไปด้วยกันแต่กระนั้นก็สามารถใช้โปรแกรมนี้แยกในการสอนอ่านหรือสอนการเขียนเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งได้

8. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบคอมเพล็กซ์ (Complex Instruction) รูปแบบนี้พัฒนาขึ้นโดย เอลิซาเบธ โคเฮนและคนอื่นๆ (Elizabeth Cohen, et al., 1986, 77) อ้างถึงใน สลาวิน

(Slavin, 1995, 128) เป็นรูปแบบที่คล้ายคลึงกับ รูปแบบ จี.ไอ. เพียงแต่จะเน้นการสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่มมากกว่าการทำให้เป็นรายบุคคล นอกจากนั้นงานที่ให้อยู่ยังมีลักษณะของการประสานสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทักษะหลายประเภทและเน้นการให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยการจัดงานให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องค้นหาความสามารถเฉพาะทางของผู้เรียนที่อ่อน โทสะ เชื่อว่าหากผู้เรียนได้รับรู้ว่าตนมีความถนัดในด้านใดจะช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองในด้านอื่นๆด้วย รูปแบบนี้ไม่มีการใช้กลไกของการให้รางวัล เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ได้ออกแบบให้งานที่แต่ละบุคคลสามารถสนองตอบความสนใจของผู้เรียนและสามารถจูงใจผู้เรียนแต่ละคนอยู่แล้ว

จากรูปแบบและกระบวนการเรียนการสอนแบบร่วมมือดังกล่าวสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีวิธีการดำเนินการหลักๆ คือ การจัดกลุ่ม การศึกษาเนื้อหาสาระ การทดสอบ การคิดคะแนนและระบบการให้รางวัลแตกต่างกันออกไป สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายร่วมกันอย่างแท้จริง

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

จอห์นสัน, จอห์นสัน และ โฮลูเบค (Johnson Johnson and Holubec, 1994, 113-114; อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2545, 200-201) กล่าวว่า ครูสามารถนำหลักการของการเรียนรู้แบบร่วมมือไปจัดการเรียนการสอนของตนได้ โดยการวางแผนบทเรียนและจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน มีประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนทั้งทางด้านความรู้และทักษะกระบวนการต่างๆ

1.2 กำหนดขนาดของกลุ่ม กลุ่มควรมีขนาดเล็ก ประมาณ 3-6 คน กลุ่มขนาด 4 คน จะเป็นขนาดที่เหมาะสมที่สุด

1.3 กำหนดองค์ประกอบของกลุ่ม หมายถึง การจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มซึ่งอาจทำโดยการสุ่มหรือการเลือกให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ โดยทั่วไปกลุ่มจะต้องประกอบไปด้วยสมาชิกที่ละกันในด้านต่างๆ เช่น เพศ ความสามารถ ความถนัด เป็นต้น

1.4 กำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมี ปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีส่วนในการทำงานอย่างทั่วถึง ครูควรมอบหมายบทบาทหน้าที่ในการทำงานให้ทุกคน และบทบาทหน้าที่นั้นๆ จะต้องเป็นส่วนหนึ่งของงานอันเป็นจุดมุ่งหมายของกลุ่มครูควรจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกให้อยู่ในลักษณะที่จะต้องพึ่งพาอาศัย และเกื้อกูลกัน บทบาทหน้าที่ใน

การทำงานเพื่อการเรียนรู้จำนวนมาก เช่น บทบาทผู้นำกลุ่ม ผู้สังเกตการณ์ เลขานุการ ผู้เสนอผลงาน ผู้ตรวจสอบผลงาน เป็นต้น

1.5 จัดสถานที่ให้เหมาะสมในการทำงานและการมีปฏิสัมพันธ์กันครูจำเป็นต้องคิดออกแบบการจัดห้องเรียนหรือสถานที่ที่จะใช้ในการเรียนรู้ให้เอื้อและสะดวกต่อการทำงานของกลุ่ม

1.6 จัดสาระ/เอกสาร/วัสดุ การเรียนรู้หรืองานที่จะให้ผู้เรียนทำครูควรวิเคราะห์ สาระ/งานหรือเอกสารและวัสดุการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และจัดแบ่งสาระหรืองานนั้นในลักษณะที่ให้ผู้เรียนแต่ละคนมีส่วนในการช่วยกลุ่มและพึ่งพากันในการเรียนรู้

1.7 ด้านการสอน ครูควรมีการเตรียมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนี้

1) อธิบายชี้แจงเกี่ยวกับงานของกลุ่ม ครูควรอธิบายถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน เหตุผลในการดำเนินการต่างๆ รายละเอียดของงานและขั้นตอนในการทำงาน

2) อธิบายเกณฑ์การประเมินผลงาน ผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจตรงกันว่าความสำเร็จของงานอยู่ต้นไหนงานที่คาดหวังจะมีลักษณะอย่างไรเกณฑ์ที่จะใช้ในการวัดความสำเร็จของงานคืออะไร

3) อธิบายถึงความสำคัญและวิธีการของการพึ่งพาและเกื้อกูลกัน ครูควรอธิบายกฎเกณฑ์ ระเบียบ กติกา บทบาทหน้าที่และระบบการให้รางวัลหรือประโยชน์ที่กลุ่มจะได้รับในการร่วมมือกันเรียนรู้

4) อธิบายวิธีการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม

5) อธิบายถึงความสำคัญและวิธีการในการตรวจสอบความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย เช่น การสุ่มเรียกชื่อผู้เสนองาน การทดสอบ การตรวจสอบ ผลงาน เป็นต้น

6) ชี้แจงพฤติกรรมที่คาดหวัง หากครูชี้แจงให้ผู้เรียนได้รู้อย่างชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง จะช่วยให้ผู้เรียนรู้ความคาดหวังที่มีต่อตนและพยายามจะแสดงพฤติกรรมนั้น

2. ด้านการควบคุมกำกับและการช่วยเหลือกลุ่ม

2.1 ดูแลให้สมาชิกกลุ่มมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด

2.2 สังเกตการณ์การทำงานร่วมกันของกลุ่ม ตรวจสอบว่าสมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจในงานหรือบทบาทที่ที่ได้รับมอบหมายหรือไม่ สังเกตพฤติกรรมต่างๆของสมาชิก ให้ข้อมูลป้อนกลับให้แรงเสริมและบันทึกข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของกลุ่ม

2.3 เข้าไปช่วยเหลือกลุ่มตามความเหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานและการทำงาน

2.4 สรุปรการเรียนรู้ ครูควรให้กลุ่มสรุปประเด็นการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้มีความชัดเจนขึ้น

3. ด้านการประเมินผลและการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้

3.1 ประเมินผลการเรียนรู้ ครูประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งทางด้านปริมาณ และคุณภาพโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน

3.2 วิเคราะห์กระบวนการทำงานและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ครูควรจัดให้ผู้เรียน มีเวลาในการวิเคราะห์การทำงานของกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีโอกาส เรียนรู้ที่จะปรับปรุงส่วนบกพร่องของกลุ่ม

สำนักพัฒนาการศึกษา ศักดิ์ศรี สำนักงานสถาบันราชภัฏ (2545, 105-106) ได้กล่าว สอดคล้องกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สำหรับขั้นตอนในการเรียนรู้แบบร่วมมือกันนั้นไม่ว่าจะใช้ เทคนิคใดก็ตามจะมีลำดับขั้นตอนในการเรียนที่คล้ายกันคือ ขั้นเตรียม ขั้นสอน ขั้นทำงานกลุ่ม ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินการทำงานของกลุ่มรายละเอียดของ แต่ละขั้นตอนมีดังนี้

1. ขั้นเตรียมกิจกรรมในขั้นเตรียมประกอบด้วยครูแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกัน และจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยๆ ประมาณ 2 – 6 คน ครูควรแนะนำเกี่ยวกับระเบียบของกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม แจกวัสดุประสงค์ของบทเรียนและการทำกิจกรรมร่วมกัน และการฝึกฝนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม

2. ขั้นสอน ครูนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหาและแหล่งข้อมูล มอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มและอธิบายขั้นตอนการทำงาน

3. ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย โดยที่แต่ละคนมีบทบาทและ หน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นตอนที่สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลงานของ กลุ่ม ในขั้นนี้ครูจะกำหนดให้นักเรียนใช้เทคนิคต่างๆกัน ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งเทคนิคที่ใช้ แต่ละครั้งจะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการเรียนแต่ละเรื่อง ในการเรียนครั้งหนึ่งๆอาจต้อง ใช้เทคนิคการเรียน โดยร่วมมือกันหลายเทคนิคประกอบกันเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียน

4. ขั้นตรวจสอบผลงานและการทดสอบ ในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้ปฏิบัติ หน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายบุคคล ในบางกรณีอาจต้องซ่อมเสริมสิ่งที่ยังขาดตกบกพร่องต่อจากนั้นเป็นการทดสอบ

5. ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ถ้ามีสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ ครูควรอธิบายเพิ่มเติม ครูและนักเรียนช่วยกันประเมินผลการทำงาน กลุ่มและพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงานและอะไรคือสิ่งที่ควรปรับปรุง

ในส่วนของการประเมินผลอาจกระทำได้หลายวิธีเพื่อเป็นการช่วยผู้เรียนและการให้กำลังใจแก่ ผู้เรียนครูอาจจัดให้มีการวัดและประเมินผลดังนี้

1. ให้คะแนนรายบุคคลบวกกับคะแนนกลุ่ม ถ้าทุกคนในกลุ่มทำงานได้ตามเกณฑ์ที่ครูตั้งไว้
2. ทุกคนในกลุ่มได้คะแนนเท่ากัน
3. เลือกรายงานคนใดคนหนึ่งในกลุ่มตรวจแล้วให้คะแนน
4. ตรวจผลงานของทุกคนในกลุ่มแล้วหาคะแนนเฉลี่ยแล้วจึงเอาคะแนนเฉลี่ยบวกกับคะแนนการทำงานร่วมกัน

เท่าที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นขั้นตอนของการเรียนโดยร่วมมือกัน สรุปได้ว่าการเรียนการสอนเป็นไปตามขั้นตอนดังกล่าวและบังเกิดผลดีต่อนักเรียนครูจะต้องวางแผนการเรียนให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบครบทุกขั้นตอน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research)

ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการทำงานร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่ายในหน่วยงานโดยมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ เพื่อแก้ไขหรือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในหน่วยงานให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการไว้ดังนี้

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึง การวิจัยประเภทหนึ่งซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างมีระบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและวิเคราะห์วิจารณ์ผลการปฏิบัติร่วมกันทั้ง 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติ ขั้นตอนการสังเกต และขั้นตอนการสะท้อนผลการปฏิบัติ การดำเนินการจะดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะได้ข้อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาสภาพการณ์ของสิ่งที่ได้้อย่างมีระบบ

พันธ์ทิพย์ รามาสูตร (2540) การวิจัยปฏิบัติ (Action research) เป็นรูปแบบของวิธีการศึกษาค้นคว้าแบบส่องสะท้อนตนเองเป็นหมู่คณะของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงาน และขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนั้นๆ ให้สอดคล้องกับภาวะของสังคมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติหมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันต่อปัญหา หรือข้อสงสัยที่เผชิญอยู่ และให้แนวทางการปฏิบัติหรือวิธีการปรับปรุงแก้ไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการปฏิบัติงาน

จากความหมายข้างต้นดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการหมายถึงกระบวนการศึกษาค้นคว้าและกระบวนการทำงานร่วมกันที่มีระบบแบบแผนที่ชัดเจนโดยกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น หรือพัฒนา

เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสุวิมล ว่องวาณิช (2544) ได้สรุปลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการได้ ดังนี้ผู้วิจัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงาน สิ่งที่ถูกวิจัยคือ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ การพัฒนาและการค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น วิธีการวิจัยคือ กระบวนการค้นคว้าข้อความรู้ ขั้นตอนที่สำคัญคือ การวิจัยและการปฏิบัติ

รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

สุวิมล ว่องวาณิช (2544) ได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่ามีการจัดประเภทของรูปแบบการทำวิจัยปฏิบัติการไว้หลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้

รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ (Formal and information research)

1. การวิจัยอย่างเป็นทางการ (Formal research) เป็นงานวิจัยที่มีแบบแผนการวิจัยอย่างเคร่งครัด มีลักษณะการดำเนินงานและการนำเสนอเหมือนงานวิจัยเชิงวิชาการ (Academic research) ของนักวิจัยมืออาชีพ นักวิชาการในมหาวิทยาลัย หรือของนักศึกษาที่ทำเป็นวิทยานิพนธ์มีการออกแบบการวิจัยที่รัดกุม เพื่อให้ตอบคำถามการวิจัยได้ชัดเจนและมีรูปแบบการนำเสนอรายงานผลการวิจัยที่กำหนดชัดเจน ส่วนใหญ่แยกเนื้อหาสาระออกเป็น 5 บท

2. การวิจัยแบบไม่เป็นทางการ (Informal research) เป็นงานวิจัยที่ไม่ยึดรูปแบบการวิจัยที่เคร่งครัดเหมือนการวิจัยเชิงวิชาการ ที่มุ่งเน้นการตอบคำถามวิจัยมากกว่ายึดรูปแบบการวิจัยแบบเป็นทางการ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยก็พยายามใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากการเรียนการสอนตามปกติการนำเสนอผลการวิจัยครอบคลุมเพียงประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการนำเสนอ งานวิจัยแบบนี้ บางครั้งพบว่ามีรายงานผลเพียง 1-2 หน้า

รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis และ Zuber – Skerritt

1. การวิจัยปฏิบัติการเชิงเทคนิค (Technical action research) การวิจัยตามรูปแบบนี้มีเป้าหมายของการวิจัยเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน โดยอาศัยบุคคลภายนอก (Outside) มาช่วยในการวิจัยในหน่วยงาน ผู้ปฏิบัติอยู่ภายใต้การควบคุมกำกับของนักวิจัยภายนอก บุคคลภายนอกเล่นบทผู้วิจัยหลัก โดยผู้ปฏิบัติไม่ค่อยมีบทบาทในการนำเสนอความคิด วิธีการต่างๆที่ใช้ในการวิจัยมาจากความคิดของนักวิจัยภายนอกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเน้นเทคนิคการทำวิจัยที่ตอบคำถามวิจัยที่รัดกุม ข้อค้นพบที่ได้อาจใช้ไม่ได้กับการปฏิบัติจริง

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเชิงปฏิบัติจริง (Practical action research) เป็นการวิจัยที่มีนักวิจัยภายนอกแสดงบทบาทของที่ปรึกษาด้านกระบวนการทำงาน (Process consultancy role) มีเป้าหมายของการวิจัยที่มากกว่าแบบแรก คือ นอกจากช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานแล้วยังมุ่งสร้างความเข้าใจและมุ่งพัฒนาวิชาชีพให้กับผู้ปฏิบัติด้วย ในกระบวนการวิจัยจะส่งผลให้ผู้

ปฏิบัติสะท้อนผล และคิดวิเคราะห์พัฒนาปรับปรุงการทำงานของตนเอง ดังนั้นผู้ปฏิบัติจึงมีโอกาสเรียนรู้กระบวนการวิจัยและมีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดในประเด็นปัญหาวิจัยที่มาจาก การปฏิบัติจริงและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้

3. การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์/อิสระ (Critical/emancipators action research) เป็นการวิจัย ที่มีการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยภายนอกและผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานเป้าหมายของการวิจัย เพิ่มเติมจากการวิจัยปฏิบัติการแบบที่ 1 และ 2 นอกจากพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในการพัฒนาปรับปรุงการทำงานแก่ผู้ปฏิบัติแล้วยังต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในระบบการทำงานที่เป็นอยู่ในองค์กรให้ดีขึ้นกว่าเดิม แม้จะมีบุคคลภายนอกมาร่วมด้วย แต่ทุกคน ต่างมีสิทธิมีเสียงในการแสดงความคิดเห็นเท่าเทียมกัน จะไม่มีผู้แสดงบทบาทเป็นที่ปรึกษาวิจัย เหมือนแบบที่สอง การวิจัยแบบนี้เปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาความสามารถด้านการวิจัยแก่ผู้ปฏิบัติ และนักวิจัยจะเป็นอิสระ

จะเห็นว่าแนวทางการทำวิจัยปฏิบัติการทั้ง 3 แบบ มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของ การทำงาน จากที่ผู้ปฏิบัติถูกครอบงำความคิดโดยจากนักวิจัยภายนอก (Cooption) ซึ่งเป็นแบบแรกมาเป็น การทำงานร่วมกัน (Cooperation) ในแบบที่สอง และรูปแบบการทำงานที่สาม ซึ่งเป็นการทำงาน แบบร่วมมือ (Collaboration) เป็นแนวทางการวิจัยปฏิบัติการที่กำลังเป็นที่นิยมยอมรับกันว่าจะ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพของผู้ปฏิบัติมากกว่าแบบอื่นๆ

รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการตามแนวความคิดของ Calhoun

1. การวิจัยแบบครูทำคนเดียว (Individual teacher research) เป็นการวิจัยที่เน้นการเปลี่ยนแปลง ในห้องเรียนใดห้องเรียนหนึ่ง โดยครูกำหนดปัญหาในห้องเรียนที่ต้องการแก้ไข และหาแนว ทางการแก้ไข นักเรียนอาจไม่มีส่วนร่วมในการช่วยกำหนดทางเลือกต่างๆ หากจะมีผู้ปกครอง เกี่ยวข้องในการทำวิจัยก็จะเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลมากกว่า

2. การวิจัยปฏิบัติการแบบร่วม (School wide action research) เป็นการวิจัยที่คณะทำงาน เป็นผู้ปฏิบัติในโรงเรียน มีการทำงานโดยเลือกปัญหาวิจัยที่สนใจร่วมกัน มีการรวบรวมข้อมูล การจัดระบบและการแปลความหมายเน้นที่ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นในห้องเรียนใด ห้องหนึ่ง คณะวิจัยอาจจะเห็นปัญหาในระดับพื้นที่ของตน แต่ยังเป็นกระบวนการที่เป็นการสืบค้น ความรู้ในห้องเรียน กระบวนการทำวิจัยเหมือนกันกับการทำวิจัยของครูที่ทำคนเดียว

3. การวิจัยปฏิบัติการแบบทำทั้งโรงเรียน (School wide action research) เป็นการวิจัยที่ คณะทำงานเป็นผู้ปฏิบัติในโรงเรียน มีการทำงานโดยเลือกปัญหาวิจัยที่สนใจร่วมกันมีการเก็บรวบรวม ข้อมูล การจัดระบบ และการแปลความหมายข้อมูลที่ได้จากโรงเรียนหรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการวิจัยเป็นแบบวงจรต่อเนื่อง ที่มีหน้าที่เหมือนการประเมินความก้าวหน้ามีจุดหมายเน้น ที่การปรับปรุงการทำงาน เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันแก่นักเรียน

รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการจากการสังเคราะห์ของนางลักษณ์ วิรัชชัย

1. การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom action research) เป็นการวิจัยที่ทำโดยครู เพื่อแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหา และพัฒนาการปฏิบัติงาน หรือ การเรียนการสอนในชั้นเรียนของตนเอง

2. การวิจัยปฏิบัติการแบบรวมพลัง(Collaborative action research) เป็นงานวิจัยที่ ดำเนินการโดยครูหลายคนร่วมการทำวิจัย เพื่อแก้ไขปัญหาในชั้นเรียนหลายชั้น หรือแผนกวิชา หรือภาควิชา คณะนักวิจัยเกิดจากการรวมตัวกันของครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้านต่างกันมาร่วมมือ กันทำวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน

3. การวิจัยปฏิบัติการระดับโรงเรียน (School wide action research) เป็นการวิจัยที่ ดำเนินงานโดยผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนอาจรวมหน่วยงานนอก โรงเรียนด้วย มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาโรงเรียนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

4. การวิจัยปฏิบัติการอิงชุมชน (Communist-based action research) เป็นการวิจัยที่อาศัย ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยอาศัยพลังชุมชนที่จะระดมทรัพยากรจากทุกแหล่ง มาพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการเมื่อกล่าวในเชิงการพัฒนา และปรับปรุงการปฏิบัติงานในโรงเรียน มีวิธีการดำเนินการตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมี 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นวางแผน (Planning) เริ่มต้นด้วยการกำหนดปัญหาาร่วมกันระหว่างบุคลากรภายใน โรงเรียน เพื่อให้ได้ปัญหาที่สำคัญที่ต้องการแก้ไขตลอดจนการแยกแยะรายละเอียดของปัญหาและ นำปัญหานั้นมากำหนดแนวทางในการแก้ไขอย่างไร และต้องปฏิบัติอย่างไร

2. ขั้นปฏิบัติการ (Action) เป็นขั้นนำแนวคิดที่กำหนดเป็นกิจกรรมในขั้นตอนการวางแผน มาดำเนินการ โดยการวิเคราะห์วิจารณ์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไข และการกำหนดแผนควรจะมีการยืดหยุ่นปรับได้

3. ขั้นสังเกต (Observation) เป็นขั้นตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยความ รอบคอบ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง โดยอาศัยเครื่องมือในการเก็บรวบรวม ข้อมูลเข้าช่วย

4. ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) เป็นขั้นสุดท้ายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็น การประเมินการทำงาน ตรวจสอบกระบวนการในการแก้ไขปัญหา หรือสิ่งที่เป็นข้อจำกัด

สุวิมล ว่องวานิช (2544, 13) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานในลักษณะของการหมุนรอบตัวเป็นขั้นๆแบบเกลียวสว่าน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และสะท้อนผล (Reflect) อย่างรอบคอบเป็นระบบ นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขปฏิบัติงานต่อไป วงจรการปฏิบัติการนี้เรียกย่อๆ ว่า วงจร PAOR

ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ข้อดีของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการวิจัย ที่เชื่อมช่องว่างระหว่างทฤษฎี การวิจัยและการปฏิบัติตลอดทั้งกระบวนการตั้งแต่การกำหนดปัญหาการวิจัย การประสานงาน ร่วมมือกันพัฒนารูปแบบปฏิบัติการแทรกแซง ตลอดไปจนถึงนำลงไปปฏิบัติในพื้นที่ การวิจัย ปฏิบัตินักวิจัยให้เข้าไปถึงพื้นที่ที่จะวิจัยโดยตรง ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญของการวิจัยปฏิบัติ ดังนั้น ความรู้ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยปฏิบัติ ซึ่งเป็นความรู้ที่เป็นรากฐานในสถานการณ์ปฏิบัติจริง เป็นข้อค้นพบที่ได้มาจากกระบวนการสืบค้นที่เป็นระบบและเชื่อถือได้ ทำให้สามารถนำไปปรับปรุงและ คัดแปลงความรู้พื้นฐานที่มีอยู่เดิมได้ และยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับขอบเขตของการใช้ความรู้ใน การปฏิบัติด้วย การวิจัยปฏิบัติจึงเป็นวิธีการที่มีคุณค่าในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ที่จะนำไปสู่ การปรับปรุงวิธีการปฏิบัติอย่างแท้จริง นอกจากนี้แล้วด้วยหลักการสำคัญของการวิจัยปฏิบัติที่เน้น การสะท้อนผล ทำให้การวิจัยแบบนี้ส่งเสริมบรรยากาศของการทำงานแบบประชาธิปไตยที่ทุกฝ่าย เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และยอมรับในข้อค้นพบร่วมกัน (พันธุ์ทิพย์ รามสูตร และ สุวิมล ว่องวานิช, 2544, 15)

ประวิต เอรารธรรม์ (2544, 53-54) ได้กล่าวถึงข้อดีของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้ดังนี้

1. การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจะช่วยให้ครูทำงานอย่างมีระบบ เห็นภาพของงานตลอดแนว และมีการวางแผนในการทำงาน
2. ช่วยให้ครูจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ ด้วยวิธีการสอนที่ดีและมีผลการวิจัยที่รองรับซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปจากการเรียนการสอนแบบเดิมที่ครูจะยึดประสบการณ์เดิม ความรู้เดิมและความสนใจส่วนตัวเป็นหลัก
3. ครูสามารถสร้างและวิเคราะห์ทางเลือกอย่างหลากหลาย และตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีคุณภาพ มีเหตุผลและสร้างสรรค์ มองทางเลือกได้กว้างขวางและลึกซึ้ง
4. ครูที่ใช้กระบวนการวิจัยพื้นฐานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจะสามารถควบคุมกำกับ และพัฒนาการปฏิบัติงานของตนได้ดี และผลจากการวิจัยจะเป็นร่องรอยของความสำเร็จในการปฏิบัติงานของครู

5. โรงเรียนสามารถใช้ผลการวิจัยในการกำหนดนโยบาย หรือมาตรการต่างๆ ของโรงเรียนได้

6. ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่ดีและมีคุณภาพ รวมทั้งเกิดประสิทธิภพมากยิ่งขึ้น

ข้อจำกัดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

แม้การวิจัยปฏิบัติการจะมีคุณประโยชน์มาก แต่โดยธรรมชาติและหลักการของการวิจัยปฏิบัติการก็ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดของการวิจัยแบบนี้หลายประการเช่นกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สุวิมล ว่องวานิช, 2544, 16) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการวิจัยส่งผลกระทบต่อขอบเขตและขนาดของงานวิจัย การวิจัยแบบนี้มักจะมีขนาดเล็กซึ่งทำให้มีผลต่อความเป็นตัวแทนของข้อค้นพบ จึงก่อให้เกิดข้อจำกัดในการสรุปอ้างอิงผลการวิจัย

2. งานวิจัยทั่วไปไม่ยอมให้มีตัวแปรส่งผลกระทบต่อโดยมีการออกแบบการวิจัยให้สามารถควบคุมตัวแปรภายนอกได้ และก็สามารถดำเนินการจัดการกระทำได้ เนื่องจากงานวิจัยแบบนี้ไม่ได้ทำส่วนหนึ่งของการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน แต่สำหรับงานวิจัยปฏิบัติการมักมีปัญหาในประเด็นนี้ เนื่องจากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นจะปล่อยให้ไปไปตามธรรมชาติ ข้อค้นพบที่ได้รับบางครั้ง ไม่สามารถยืนยันได้หนักแน่นว่าเนื่องมาจากปัจจัยใด แต่ทราบได้ที่ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นหมดไป ก็ถือว่าการวิจัยครั้งนั้นประสบความสำเร็จ

3. ครูต้องเชื่อมั่นและทุ่มเทเพื่อที่จะเรียนรู้ เพราะการวิจัยปฏิบัติการเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองของครู ขณะเดียวกันครูก็ไม่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตัวคนเดียวให้บรรลุผลแต่ต้องแสวงหาความร่วมมือจากเพื่อนครูในโรงเรียน และการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งหากครูไม่ทุ่มเทอย่างเพียงพอแล้ว ก็จะไม่สำเร็จผล

4. การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่จำกัดขอบเขตของการศึกษา ในกลุ่มประชากรเป้าหมายที่เป็นผู้เรียนในความรับผิดชอบของครู ในบริบท หรือสถานการณ์จำกัดในชั้นเรียน เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานของครู ดังนั้นจะต้องระมัดระวังในการนำเอาวิธีการ หรือข้อค้นพบไปใช้ในสภาพการณ์ หรือในชั้นเรียนอื่นๆ

การนิเทศการสอน

ความหมายของการนิเทศการสอน

ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการนิเทศการสอนดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, 123) ได้กล่าวไว้ว่าการนิเทศการสอน หมายถึง การกำกับติดตามแผนงานที่กระทำร่วมกันตามเกณฑ์วิธีการในการพัฒนาครู ด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างผู้บริหาร ครูต้นแบบศึกษานิเทศก์กับครู ในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้นนอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจประสานงานในการทำงานอย่างเต็มที่

กมล ภูประเสริฐ (2544, 59) ได้กล่าวไว้ว่าการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการทำงาน ร่วมกันระหว่างผู้นิเทศการสอนกับผู้รับการนิเทศการสอนเพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการทำงานในหน้าที่ ความรับผิดชอบ ถือเป็นการพัฒนาบุคลากรอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าจะให้ผลรวดเร็วขึ้น

สรุปได้ว่าการนิเทศการสอนหมายถึง การช่วยเหลือ แนะนำ ประชุม กำกับติดตาม และ สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์เพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานในการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการนำไปปฏิบัติการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเกิดผลประโยชน์ต่อผู้เรียนสูงสุด ซึ่งอาจทำได้หลายรูปแบบ

จุดประสงค์ของการนิเทศการสอน

1. เพื่อช่วยให้ครูทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน
2. เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการบริหารและงานวิชาการของโรงเรียน เช่น กำหนดทางเลือกการสร้างเครื่องมือและสื่อการเรียนการสอน
3. เพื่อให้ครูสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กนักเรียนได้ถูกต้องตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered)
4. เพื่อให้ครูตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถ แก้ปัญหา
5. เพื่อสนับสนุนส่งเสริม สร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร
6. เพื่อมุ่งให้เกิดความร่วมมือและประสานงานกันเป็นอย่างดีภายในระบบงานของโรงเรียน
7. เพื่อควบคุมมาตรฐานและพัฒนางานด้านการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าจุดประสงค์ของการนิเทศการสอนหมายถึง การร่วมกันประชุมปรึกษาหารือ เพื่อหาแนวทางและวิธีการพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อบุคคลที่ปฏิบัติงานต่อองค์กรและต่อนักเรียนให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น

กระบวนการนิเทศการสอน

ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศการสอนไว้ ดังนี้
 สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545, 28) ได้กำหนดกระบวนการนิเทศการสอนเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

- 1.1 กำหนดและแต่งตั้งคณะกรรมการการนิเทศการสอน
- 1.2 ร่วมศึกษาวิเคราะห์รายละเอียดต่างๆที่เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้
- 1.3 ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการสอนเพื่อ

กำหนดยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกัน

- 1.4 จัดเตรียมความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับกรนิเทศการสอน
- 1.5 สร้างความรู้ ความเข้าใจให้ครูและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นดำเนินการนิเทศการสอนกำหนดได้ 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

2.1 การนิเทศการสอนเป็นกลุ่ม สามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี คือ

- 2.1.1 การประชุมชี้แจงให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวต่างๆ
- 2.1.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคนวัตกรรมการสอนใหม่ๆ
- 2.1.3 การจัดอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้า
- 2.1.4 การร่วมสัมมนาลักษณะสมาคมเครือข่ายวิชาชีพ
- 2.1.5 การเยี่ยมชมสถานศึกษา / ครูต้นแบบแห่งอื่นๆ

2.2 การนิเทศการสอนเป็นรายบุคคล สามารถทำได้หลากหลายวิธี คือ

- 2.2.1 การตรวจแผนจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนสอนทุกครั้ง
- 2.2.2 การเยี่ยมชั้นเรียนสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้สอนในโรงเรียน
- 2.2.3 การสังเกตการสอน
- 2.2.4 การให้คำปรึกษา

3. ขั้นประเมินผล / สรุปผล

เป็นการประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงานการนิเทศการสอนจากการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ตามกรอบการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ครุณาไปจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้การประเมินผลอาจทำได้หลายวิธี เช่น การประเมิน โครงการการวิเคราะห์ การวิจัย ฯลฯ เพื่อนำผลสรุปที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศการสอนในโอกาสต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, 54) ได้กำหนดกระบวนการ
นิเทศการสอน ไว้ดังนี้

1. การประเมินความจำเป็นและความต้องการในการพัฒนาดำเนินตามลำดับขั้นตอน ดังนี้
 - 1.1 กำหนดสิ่งที่จะประเมินและองค์ประกอบที่จะประเมิน
 - 1.2 กำหนดสภาพความสำเร็จและเกณฑ์การประเมิน
 - 1.3 กำหนดแหล่งข้อมูล
 - 1.4 กำหนดวิธีการ เครื่องมือ และระยะเวลาที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1.5 สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1.6 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1.7 วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำเป็นสารสนเทศ
 - 1.8 พิจารณาเปรียบเทียบสารสนเทศแสดงภาพปัจจุบันกับสภาพความสำเร็จของงาน
หรือภาพปลายทางโดยใช้เกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาว่ามีความ
จำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาต่อไปหรือไม่
 - 1.9 เขียนข้อความที่แสดงถึงสภาพที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาให้ยิ่งขึ้น
 - 1.10 เรียงลำดับความต้องการความจำเป็นที่จะพัฒนาและนำเสนอให้ตระหนักถึง
ความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงอยู่เสมอ
2. วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย เพื่อการพัฒนามีขั้นตอน ดังนี้
 - 2.1 ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน
 - 2.2 เจตคติต่อวิชาชีพ
 - 2.3 ค่านิยมในการพัฒนาตนเอง
 - 2.4 ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น
 - 2.5 ความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนานักเรียน
3. การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนามีขั้นตอน ดังนี้
 - 3.1 รวบรวมข้อมูลแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา
 - 3.2 พิจารณาแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา
 - 3.3 พิจารณาข้อดีข้อเสียของแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้
 - 3.4 เลือกแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมที่สุดจะให้บริการลูกค้าความต้องการ
4. ลงมือปฏิบัติ มีขั้นตอน ดังนี้
 - 4.1 กำหนดรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงาน

4.2 กำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินงาน ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวกและการปฏิบัติงาน เป็นต้น

4.3 กำหนดระยะเวลาในการดำเนินงาน

4.4 วางแผนติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

4.5 จัดทำแผนการนิเทศการสอน

4.6 ประชุมชี้แจงและมอบหมายงานให้ตรงตามความสามารถของผู้นิเทศการสอน

4.7 ผู้นิเทศการสอนจัดทำปฏิทินการนิเทศการสอน

4.8 ผู้นิเทศการสอนดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย

4.9 ผู้นิเทศการสอนบันทึกผลการนิเทศการสอนและรายงานผล

5. การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขเป็นการรวบรวมข้อมูลด้านดำเนินการนิเทศการสอนและผลที่ได้ระหว่างการดำเนินงาน และเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานตามแผนการนิเทศการสอนข้อมูลที่ได้นำไปเปรียบเทียบสภาพความสำเร็จของแผนการนิเทศการสอนหากพบว่า ไม่เป็นไปตามสภาพความสำเร็จที่กำหนดไว้ ก็ต้องพิจารณาว่ามีข้อบกพร่องตรงไหนอย่างไร และหาวิธีพัฒนาให้ดีขึ้น หรือหากพบว่าการดำเนินงานตามแผนการนิเทศการสอนบรรลุที่คาดหวังไว้จากการดำเนินงานถ้าพบว่าวิธีการที่ดีกว่ามีประสิทธิภาพสูงกว่าก็อาจปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกได้

สรุปกระบวนการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการนิเทศการสอนเป็นกลุ่มหรือนิเทศการสอนเป็นรายบุคคลก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสมตามความต้องการที่จะพัฒนา กระบวนการการนิเทศ

สภาพทั่วไปของโรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา

เพื่อให้เข้าใจบริบททางการศึกษาเชิงภาพรวมขอโรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลทั่วไปดังต่อไปนี้

สภาพปัจจุบัน

โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษาเป็นโรงเรียนแบบสหศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้นตามประกาศของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2517 และเปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2517 ณ บริเวณที่ดินของวัดท่าสูง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื้อที่ 28 ไร่เศษ ซึ่งทางวัดท่าสูงมอบให้กรมสามัญศึกษา ในสมัยที่พระครูประสิทธิ์ถาวรการ เป็นเจ้าอาวาส อาจารย์ระวี แก้วเขียว เป็นครูใหญ่ โรงเรียนได้เปิดสอนนักเรียนรุ่นแรกในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.ศ.1) และได้ขยายชั้นเรียนและห้องเรียนมากขึ้นเป็นลำดับ ได้พัฒนาอาคารสถานที่และพัฒนาคุณภาพด้านการเรียนความประพฤติของนักเรียน

จนเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคมทั่วไป โรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทานโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ของเขตการศึกษา 3 ปีการศึกษา 2533 สมัยที่ อาจารย์สถิตย์ ไชยรัตน์ เป็นผู้อำนวยการ ปัจจุบันโรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษาเปิดสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีนักเรียน 60 ห้องเรียน จำนวน 2,762 คน ครู 158 คน นักการภารโรง 11 คน อาคารเรียนถาวร 2 ชั้น 4 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 3 ชั้น 1 หลัง โรงฝึกงาน 2 ชั้น 1 หลัง หอประชุมและโรงฝึกพลศึกษา 1 หลัง ปัจจุบันมีนายกฤษา วีระพงษ์เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

ภารกิจของโรงเรียน

โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษามีภารกิจในการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ม.1-6 กำหนดให้มีหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการเฉพาะ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการและเตรียมผู้เรียน ให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นไปการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มี 2 ช่วงชั้น คือมัธยมศึกษาตอนต้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

ผลการดำเนินงาน

1. ด้านปริมาณ

การรับนักเรียน โรงเรียนสามารถรับนักเรียนในเขตพื้นที่บริการเข้าเรียนได้ ร้อยละ 100 นอกจากนี้ได้มีนักเรียนนอกเขตพื้นที่บริการเข้ามาเรียนในอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี อัตราการออกกลางคันไม่มี การรับนักเรียนที่จบชั้นประถมปีที่ 6 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษาต่อเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษา 2542

2. ด้านคุณภาพ

จากผลการประเมินคุณภาพขอสถานศึกษาของสำนักงานการประเมินมาตรฐานการศึกษา (สมศ.) ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 7 – 9 กุมภาพันธ์ 2549 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในมาตรฐาน ที่ 5 อยู่ในระดับดีมาก โดยรวมทั้ง 14 มาตรฐานมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ทางโรงเรียนได้ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูนำรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงและเรียนรู้ร่วมกัน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผลการศึกษสถานภาพของสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายใน

1. ปัจจัยภายนอก

จากการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน พบว่าสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นปัจจัยเอื้อหรือเป็นโอกาสในการพัฒนา การจัดการศึกษาของโรงเรียนในด้านสังคม วัฒนธรรม ผู้ปกครองเอาใจใส่นักเรียน ตระหนักถึงคุณค่าของการให้การศึกษาที่มีเจตคติที่ดีและไว้วางใจในประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาของโรงเรียน อีกทั้งในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งการเรียนรู้ตามศักยภาพ ด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวมแล้ว ผู้ปกครองและชุมชนมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี นอกจากนี้โรงเรียนยังได้รับการสนับสนุนจากองค์กรส่วนท้องถิ่น ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 เอื้อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาให้จัดทำโครงการระดมทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาให้นักเรียนได้อย่างพอเพียงในทุกปีการศึกษา

2 ปัจจัยภายใน

สภาพแวดล้อมด้านปัจจัยภายในโรงเรียนในส่วนที่เป็นจุดแข็ง ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนา คือ โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจ โดยเน้นการมีส่วนร่วม มีโครงสร้างและนโยบายดำเนินงานที่ชัดเจนเป็นระบบ บุคลากรทุกฝ่ายมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ครูมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีระบบการใช้จ่ายเงินถูกต้องตามระเบียบ สามารถตรวจสอบได้ ทำให้จัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ ในด้านผลผลิตและการบริการ โรงเรียนประสบความสำเร็จในการส่งนักเรียนเข้าแข่งขันศักยภาพ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีอัตราการเรียนต่อ 100% โรงเรียนมีจุดอ่อนอยู่บ้างในด้านของการใช้สื่อและเทคโนโลยี แต่ถือเป็นจุดอ่อนที่สามารถแก้ไขได้โดยการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อและเทคโนโลยี

โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษาจึงเป็นโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เอื้อและเป็นโอกาสต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สภาพโดยทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 เปิดทำการสอนทั้งหมด 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีบุคลากรครูสายผู้สอนทั้งหมด จำนวน 158 คน มีนักเรียนทั้งหมดจำนวน 2,762 คน จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่จะพัฒนาตนเองของครูผู้สอน ในด้านการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่าสภาพปัจจุบันครูผู้สอน โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา

ซึ่งครูผู้สอนส่วนมากประสบปัญหา คือ ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ขาดการนิเทศติดตามผล และให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ มีภาระงานที่รับผิดชอบมาก ส่วนความต้องการที่จะพัฒนาตนเองของครูผู้สอน ในเรื่องดังกล่าวนั้น พบว่าครูผู้สอนส่วนมากตระหนักและเห็นความสำคัญ ต้องการที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางของการปฏิรูปการศึกษา

จากการศึกษาติดตามการจัดการเรียนรู้ของครูในช่วงระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงของผู้วิจัย จากการยึดครูผู้สอนเป็นหลักมาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการสอนที่เน้นการบอกบทยึดตาม ท่องจำเนื้อหาให้ทำการบ้านมากๆ ทดสอบให้คะแนน มาสู่กระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยผู้เรียนจะเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนสนใจและมีส่วนร่วมมากขึ้น เป็นธรรมชาติที่มองเห็นภาพของความไม่ลงตัวหรือความขัดแย้งอยู่บ้าง สำหรับครูที่มีความตระหนักและพยายามเปลี่ยนแปลงไปสู่แนวทางการสอนแบบใหม่ จะเกิดผลกระทบจากแนวความคิดก่อนเก่าค่อนข้างมาก และเป็นที่น่ายินดีที่พบว่ามีครูบางส่วนอยากจะเปลี่ยนแปลงวิธีสอนของตนเอง แม้ว่าก็ยังสอนแบบเดิมๆ อยู่ก็ตาม ซึ่งหมายความว่าครูเหล่านี้ได้สอนมานานจนชินในความชำนาญ การสอนแบบเดิมอยู่มาก มีความเข้าใจในความมุ่งหวังตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาแต่ยังไม่พบวิธีที่จะเริ่มต้นที่ดีได้อย่างไร เมื่อเทียบได้กับการสอนแบบเก่าที่ชำนาญการหรือเชี่ยวชาญมากกว่า หรือจะจัดกิจกรรมอย่างไรดีที่จะสอนให้มีความรู้มากๆ ในมุมมองตามมาตรฐานการอิงเนื้อหาเป็นหลัก ในแบบเก่า อีกทั้งไม่แน่ใจว่าการสอนแบบใหม่จะได้ผลดีจริงตามอ้างเพียงใด ในเมื่อเกิดกระแสการต่อต้านการเรียนแบบใหม่ของผู้เรียนในช่วงการเริ่มต้นอยู่มาก ซึ่งผู้เรียนบอกว่าไม่ค่อยเข้าใจเนื้อหา เนื่องจากผู้เรียนไม่เคยได้รับประสบการณ์การเรียนรู้แบบสอนให้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ ฝึกการคิดถามตอบ หรือการคิดค้นแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วยตนเองโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสำรวจ สอบถาม สัมภาษณ์ วิจัย การเรียนการสอนแบบใหม่เห็นเพียงผู้เรียนมีความสุขที่ได้คุยกันเป็นกลุ่มๆ เสร็จแล้วก็ยังไม่รู้ว่าตนได้รู้อะไรไปบ้าง อย่างไรก็ตาม ดูแล้วขัดแย้งกับวิธีการเดิมที่ผู้เรียนบอกได้ชัดเจนว่าได้เรียนรู้อะไรบ้างอย่างไร สาเหตุทั้งหลายรวมทั้งความเข้าใจในมุมมองที่แตกต่างเหล่านี้ เป็นความท้าทายต่อผู้วิจัยที่จะหาวิธีการที่พยายามให้ผู้สอนค้นพบวิธีการที่เหมาะสมกับความถนัดของตนเอง เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ครู ให้เกิดความรอบรู้เข้าใจในการสร้างแก่นสารของชีวิตที่เป็นตะกอนตกผลึกฝังแน่นอยู่ในตัวตนของผู้เรียน ซึ่งหมายถึงว่าครูมีความตระหนักและเข้าใจว่าผู้เรียนควรจะได้แก่นของกระบวนการคิด ทักษะและมีกระบวนการเรียนรู้ในสิ่งที่อยากรู้ เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตของตนได้สืบไปในภายหน้า หรือ

อย่างน้อยลดละการยึดถือการสอบเข้าเรียนต่อในระดับต่างๆ ให้เป็นเรื่องรองของการจัดการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในโลกปัจจุบัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ธีรภาพ วรามิตร (2547, 71-80) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ โรงเรียนสุรวิทยาคาร อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ : วิจัยเชิงปฏิบัติการโดยผู้ร่วมศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ครูภายในโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมศึกษาค้นคว้าจำนวน 3 คน ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินการนิเทศแบบร่วมมือตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรมการสอนของครู ด้านพฤติกรรมกาเรียนของนักเรียน ด้านกระบวนการนิเทศการสอนในโรงเรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่าครูสามารถวิเคราะห์หลักสูตรและเขียนแผนการสอนได้ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน สามารถออกแบบการสอนให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน นักเรียนมีความสุขสนุกสนานกับการเรียน กล้าแสดงความคิดเห็นอภิปรายซักถาม วิเคราะห์ผลงานของกลุ่ม และโรงเรียนมีระบบการนิเทศการสอนที่ชัดเจนมีประสิทธิภาพ ครูมีทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศบุคลากร ทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน

มิสมร ผลทรัพย์ (2547, 103-105) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ โรงเรียนสุนทรวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าก่อนการพัฒนา ครูผู้ร่วมศึกษายังไม่มีความชัดเจนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ จึงทำให้การจัดกิจกรรมการสอนของครูไม่น่าสนใจ โดยมากครูเน้นการสอนแบบบรรยายมากกว่า ครูเน้นการวัดผลสัมฤทธิ์มากกว่ากระบวนการทำงาน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงได้พยายามหาวิธีการเพื่อที่จะพัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ โดยใช้กลยุทธ์ 3 ขั้นตอน คือ การประชุมปฏิบัติการศึกษาเอกสารการเรียนการสอนแบบร่วมมือ และการนิเทศแบบมีส่วนร่วม หลังจากที่ได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือแล้ว โดยเริ่มจากการให้ความรู้ ความเข้าใจและฝึกทักษะปฏิบัติของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ในการดำเนินงานการจัดกิจกรรมโดยใช้กลยุทธ์การพัฒนา 3 กิจกรรม ตามแนวทางการวิจัยปฏิบัติการ ครบทั้ง 2 วงรอบ ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน และเรียนได้อย่างมีความสุข ทำให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาบุคลากร ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

อุเทน ลำพวย (2547, 144) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่มร่วมมือ โรงเรียนบ้านบัวหลวง (สหราษฎร์บำรุง) กิ่งอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาปรากฏว่า การประชุมปฏิบัติการ ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน โดยใช้กิจกรรมในการดำเนินการ คือ การบรรยายให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่อง การเขียนแผนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ และเกิดทักษะในการเขียนแผนการสอนเพื่อนำไปใช้จริง จากนั้นดำเนินการนิเทศการสอน โดยมีกิจกรรมในการดำเนินการ คือ กิจกรรมการให้คำปรึกษา และกิจกรรมการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผลการดำเนินงานปรากฏว่า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ไปใช้ในการเขียนแผนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่มร่วมมือ ซึ่งผลจากการดำเนินการพัฒนาในรอบที่ 1 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ายังไม่สามารถออกแบบแผนการสอน ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นได้ วนรอบที่ 2 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยเน้นการเขียนแผนการสอนเรื่องเดียว และกำหนดให้มีการนิเทศติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทุกคน สามารถเขียนแผนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่มร่วมมือได้อย่างถูกต้อง

ทัศนา เพลงสันเทียะ (2548, 126) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการเรียนรู้เป็นกลุ่ม โดยจัดการตนเองของวิทยาลัยการอาชีพชัยบาดาล อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ได้สรุปผลดังนี้ ก่อนการพัฒนาครูยังไม่เข้าใจวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการเรียนรู้เป็นกลุ่มโดยจัดการตนเอง หลักสูตรที่เน้นความเกี่ยวข้องกับงาน วงจรการเรียนรู้แบบSOT การวางแผนการสอน การสร้างแรงจูงใจ การนำไปใช้ประโยชน์ และการประเมินผล การสอนแบบ SOT ผลการดำเนินพัฒนาครูโดยการอบรมปฏิบัติการ การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน และการนิเทศภายในตามกรอบแนวคิด สรุปผลได้ดังนี้

1. ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการเรียนรู้เป็นกลุ่ม โดยจัดการตนเอง ครูมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการเรียนรู้เป็นกลุ่ม โดยจัดการตนเองมากขึ้นกว่าเดิม

2. นักเรียนตระหนักว่า ผลงานของกลุ่มที่ร่วมมือกันอย่างดีภายในกลุ่มจะดีกว่าต่างคนต่างทำและสามารถใช้เวลาที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เป็นกลุ่มโดยจัดการตนเอง ครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ทั้ง 2 คน สามารถเขียนแผนการเรียนรู้ได้ถูกต้องเหมาะสม ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายวิธีตามสถานการณ์ ส่วนด้านการวัดผลประเมินผลวัดตามสภาพจริงของนักเรียน นักเรียนมีส่วนร่วมในการ

วางแผนการเรียนรู้ กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าซักถามอย่างมีเหตุผล และนักเรียนมีความสุขในการเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามเป้าหมายของวิทยาลัย

พัชรินทร์ ยุคตะทัต (2548, 81-82) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือของโรงเรียนอนุบาลอินทรา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าก่อนการดำเนินการกลุ่มผู้ร่วมศึกษาได้ทำการศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาพบว่าครูยังไม่มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถเพียงพอในการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ จึงดำเนินการสอนไปตามความเข้าใจ ตามประสบการณ์เท่าที่มี การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือยังไม่เหมาะสมและไม่เป็นระบบ เมื่อดำเนินการพัฒนาบุคลากรในวงรอบที่ 1 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานและการนิเทศภายในแล้ว ส่งผลให้ครูกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจและสามารถดำเนินการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือให้ผู้เรียนได้ โดยมีระบบขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอน มีการแบ่งกลุ่มผู้เรียน การจัดกลุ่มการทำงานของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมผู้เรียนทุกคนมีบทบาทสำคัญเท่ากันในการทำงาน บุคลากรสามารถจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนปลูกฝังและสร้างความรู้สึกรักให้ผู้เรียนเกิดความรู้พึ่งพากันทางบวกเกิดขึ้นในกลุ่มเรียน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกันระหว่างผู้เรียน ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคลกับกลุ่มผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะทางสังคม และทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม ดำเนินงานด้วยกระบวนการกลุ่มเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม และมีการประเมินกิจกรรมตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายได้ อย่างไรก็ตามผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าบางคนยังขาดความชัดเจนในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายและไม่ชอบวิธีการเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนบางคนไม่เข้าเรียน จึงได้ดำเนินการพัฒนาวงรอบที่ 2 โดยการนิเทศภายในเพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา กล่าวคือ บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ตามกรอบการศึกษาทั้ง 5 ด้าน และคาดว่าจะเกิดทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ไปขยายผลแนะนำครูคนอื่นๆ ได้อย่างมั่นใจ และพร้อมที่ดำเนินการปรับปรุงพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมืออย่างต่อเนื่องได้

พุทธา โศตรพิมพ์ (2548, 111-113) ได้ศึกษาการพัฒนาครูด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดร้อยเอ็ด ภายใต้กรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นการปฏิบัติ (Action) ขั้นการสังเกต (Observation) ขั้นสะท้อนผล (Reflection) โดยปฏิบัติเป็น 2 วงรอบ ผลการดำเนินการศึกษา มีดังนี้

1. การดำเนินการก่อนการพัฒนาครู กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของครูเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการเก็บข้อมูลจาก

การสังเกตการณ์สอนของครู การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ตามโครงการการนิเทศภายใน โรงเรียน จากข้อมูลการประเมินตนเองของโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอก (SSR) และจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ พบว่าครูไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน คือยึดครูเป็นศูนย์กลาง การสอนจะเน้นเฉพาะความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหา ไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการแสวงหาความรู้ และสอนเป็นเนื้อหามากกว่ากระบวนการ ขาดการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและกลวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงได้กำหนดแนวทางแก้ไข และการวางแผนพัฒนาครูต่อไป

2. ผลการดำเนินการพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดให้การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศโดยการสังเกตการณ์สอนในวงรอบที่ 1 พบว่าครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้มีพฤติกรรมการสอนในด้านการเตรียมการสอนทั้งเนื้อหา และวิธีการจัดกิจกรรม และสถานการณ์ให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างหลากหลาย ตลอดทั้งมีการใช้สื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายยิ่งขึ้น สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้นักเรียนได้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในการฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัด และสรุปเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกคิด ฝึกแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจน และมีเหตุผล ทำให้นักเรียนได้รับการเสริมแรง และจงใจให้ค้นหาคำตอบแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ฝึกค้นและทำกิจกรรมด้วยตนเองอย่างมีความสุขได้ ครูยังมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในด้านการวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำแผนการสอน กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงอยู่ในระดับดี และมีความมั่นใจในการนำไปใช้อยู่ในระดับดีอีกด้วย แต่มีผลการปฏิบัติที่เป็นอุปสรรคหรือปัญหา พบว่าผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าไม่สามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ครบถ้วน ตามรายละเอียดที่ตนเขียนไว้ในแผนการสอนภายในเวลาที่กำหนด หรือการเขียนรายละเอียดที่ตนเขียนไว้ในแผนการสอนภายในเวลาที่กำหนด หรือการเขียนรายละเอียดในกิจกรรมไว้เป็นอย่างดีเมื่อนำมาสอนจริงแล้ว ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าปฏิบัติตามไม่ครอบคลุมรายละเอียดที่เขียนไว้ในแผนการสอน ครูไม่มีการใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดหรือร้อนในการคิดหรือการหาคำตอบ ครูไม่มีการพูดเสริมแรงให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการคิดปฏิบัติจริง ได้แนวทางการปรับปรุงแก้ไข ตามมติที่ประชุมของผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าในวงรอบที่ 2 ต่อไป

3. ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมในวงรอบที่ 2 และได้ประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกัน เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2548 พบว่า หลังจากการดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 แล้ว พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจ ในการจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถจัดทำแผนการสอนได้ดี และมีคุณภาพ มีความครบถ้วนในองค์ประกอบของแผนการสอน มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สอดคล้องกับเนื้อหาและเวลา จากการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู และการสัมภาษณ์นักเรียน พบว่ามีการพัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปในทางที่ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าการจัดกิจกรรมในวงรอบที่ 1 โดยหลังจากดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 แล้วครูมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง ไปในทางที่พัฒนาขึ้น คือ ครูได้มีการเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการสอนอย่างถูกต้อง ตามหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดฝึกทำ การแก้ปัญหา และการสรุปความรู้ด้วยตนเอง ให้นักเรียนแสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์ตลอดจนใช้สื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายให้นักเรียนได้ฝึกคิดฝึกแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นในการฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและสรุปเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกคิดฝึกแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล ได้รับการส่งเสริมแรง และจูงใจให้ค้นหาคำตอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง และได้ฝึกคิดและทำกิจกรรมด้วยตนเองอย่างมีความสุขยิ่งขึ้น ทำให้บุคลากรได้มีแผนการสอนที่สมบูรณ์ สามารถที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ ส่งผลให้ครูได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน และผู้เรียนได้มีพฤติกรรมการเรียนรู้ตามตัวบ่งชี้ที่นำมาใช้เป็นกรอบการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ทุกด้าน

งานวิจัยต่างประเทศ

เซเออร์ (Seher, 2001) ได้ศึกษาค้นคว้าการสอนทักษะการเข้าสังคม พบว่านักเรียน นักศึกษายังขาดทักษะก่อนเข้าสังคม การให้ความร่วมมือกับคนอื่น จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนต้องสอนทักษะก่อนเข้าสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้จักแบ่งปัน และการฟัง วิธีวิจัยใช้วิธี Skill Stream เป็นการจัดนักเรียนตามความสามารถ ทักษะ ในสิ่งแวดล้อมทางการเรียนในห้องเรียนแบบร่วมมือ เพื่อที่จะเพิ่มความเชี่ยวชาญในทักษะทางสังคม การให้ความร่วมมือ และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยเป็นครูสอน ข้อมูลที่รวบรวมเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งได้จากการสังเกต และแบบประเมินผลอื่นๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ ทำให้ผู้วิจัยทำการตรวจสอบหัวข้อวิจัยในภาพรวม พบว่านักเรียนอเมริกันยังขาดทักษะทางสังคม นักเรียนสามารถเรียนรู้ทักษะทางสังคมในห้องเรียนที่เรียนแบบร่วมมือ การสอนแบบร่วมมือช่วยเร่งให้นักเรียนได้รับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเร็วขึ้น

กิลเลียม (Gilliam, 2002) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผลกระทบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ และองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผลการเรียนรู้ และประสิทธิภาพโดยรวมในชั้นเรียนของวิทยาลัยชุมชน พบว่านักศึกษากลุ่มที่มีการเรียนการสอนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงกว่านักศึกษากลุ่มที่ไม่ได้จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 10 แบบในทั้งหมด 12 แบบ ประสิทธิภาพโดยรวมของหลักสูตร และการสอนอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

โรส (Rose, 2002) ได้ศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ของการสนทนา และการรับรู้ของกลุ่มนักศึกษาปริญญาโท กับการเรียนที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน และความแตกต่างของปฏิสัมพันธ์ในการประชุมทางไกล ใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อการประชุม Online ที่ไม่ประสานเวลาใน 2 กลุ่มซึ่งมีสภาพแวดล้อมต่างกัน กลุ่มนักศึกษามีความต่างกัน 6 กลุ่ม ถูกจัดให้อยู่ใน โครงสร้าง 2 ประเภท คือ กลุ่มที่มีความร่วมมือกัน กลุ่มนี้ได้รับมอบหมายงานด้านบทบาทในการประชุมอาจารย์ผู้สอนจะติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและกลุ่มที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน กลุ่มนี้ใช้การสนทนาเชิงวิพากษ์วิจารณ์ โดยอาจารย์ผู้รับผิดชอบติดตามการเรียนอย่างต่อเนื่อง ใช้วิธีหลายวิธีในการตรวจสอบผลกระทบที่เกิดจากโครงสร้างของกลุ่มในช่วง 6 สัปดาห์ ที่ทำการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ใช้กรอบการเขียนบทสนทนาของ Rigault เนื้อหาของบทสนทนาจะถูกลดรหัสตามหน้าที่ทักษะในการรับรู้และระดับของกระบวนการรับรู้ วิเคราะห์ความเชื่อมโยงของข่าวสาร ตามวิธีของHowell-Richardson and Mellar วัดการรับรู้การมีถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันในการสนทนาและการมีหัวข้อสนทนาร่วมกัน พุดในเรื่องเดียวกันของกลุ่ม พบว่าการเรียนในสิ่งแวดล้อม โครงสร้างแบบร่วมมือ แสดงบทบาทหน้าที่สมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กันเร็วขึ้น ส่วนกลุ่มที่เรียนในสิ่งแวดล้อมแบบเกี่ยวเนื่องกัน จะมีการสนทนากันเชิงวิพากษ์ วิจารณ์น้อย และการพูดคุยไม่ค่อยละเอียดอ่อน พบว่ากลุ่มร่วมมือกันจะมีระดับความเชื่อมโยงของข่าวสารสูง ตลอดช่วงการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หากเปรียบเทียบเป็นรายสัปดาห์ จะพบว่านักศึกษาที่อยู่ใน โครงสร้างสิ่งแวดล้อมแบบร่วมมือกัน จะมีการรับรู้ในหัวข้อสนทนาสูงในตอนต้นของการเรียน แต่เมื่อตลอดช่วงการเรียน 6 สัปดาห์ระดับความรู้จะไม่แตกต่างกันในสองกลุ่ม

สรุปงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศจะเห็นได้ว่าการพัฒนาบุคลากรนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือให้กับผู้เรียน เพราะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมกัน เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในระหว่างผู้เรียน โดยสังเกตได้จากผลการวิจัยที่สำรวจแล้วพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจและทำให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในการเรียนมากขึ้น ผู้เรียนได้ประโยชน์จากเพื่อนๆ และมีความหมายต่อกลุ่มของตน ซึ่งการทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้ทุกคนในกลุ่มเข้าใจวิธีการดำเนินงาน การปรับตัวเข้ากับเพื่อน เข้ากับสังคม อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป